

Baltijas Semkopis.

Apstelejamā:

„Baltijas Semkopja“ Administrācija, Nr. Rīgas
Rakst. eelā № 14, Puhziņu Gederta un, beedra
grahmatu-bodē. Des tam Rīgā: Schilling'a, Kapteina
un Lugaļa grahm.-bodis un pee lopm. Verchendorffa I.,
pilf. Rakst.-eelā № 13. Zitās pilfshās: wifas gr.-bodis.
Uf lauteem: pee pag.-walb. mahzitateem, skolotajeem, ic.

6. gads.

Rīgā, 15. oktobri.

Makā ar pee fuhthichanu par pasi:

Ar Peelikumu: par gadu 4 rub., bef peelit. 2 rub. 60 f.

Ar Peelikuma: par 1/2 gadu 2 r. 20 f., bef peelit. 1 r. 40 f.

Makā ekspedijā un grahmatu bodēs sanemot:

Ar Peelikumu: par gadu 3 rub. 50 f., bef peelit. 2 rub.

Ar Peelikumu: par 1/2 gadu 1 r. 80 f., bef peelit. 1 r. 10 f.

Peelikums ween par gadu 1 r. 50 f., par 1/2 gadu 80 kap.

Sludinajums peenem wifās apstelejamās weetās pret 8 kap. par fihlu rakstu rindinu.

№ 42. Lihds ar Baltijas Semkopi ik nedēļas isnaht Peelikums ar stahsteem un derigu laifa-kawekli; **1880.**
makā 1 rub. 50 kap. par gadu, 80 kap. par pusgadu.

Kursemes beedriba pr. bischtopibas. Uhrfahrtiga general-sapulze

buhš Jelgawā, Wilnas weefnizā peektdeen, **24. oktobri 1880.**

Deenas-fahrtiba:

- 1) Uf gubernatora fga usajzinajumu jawehl beedribas fuhtnis, kuram japeedalāhs pee wispahrigās laufaimneezibas sapulzes Widsemes gubernā, Rīgas pilfshā.
- 2) Sarunaschanahs par faimneezibu.

Presidents: **Matern Juris.**

Saimneezibas nodafa.

Graudu tahrps un tā tas spihkerōs un labibas flehtis isnihzinams.

Graudu tahrps (graudu fufainis Litophilus granarius) ir mafs fufainitis ar garu un spizu degumu, kas eenesis ar labibu no āustruma semehm un eeronahs tiklab fudmalās, kā ari maijes zeptumēs daudsreis leelā wairumā. Wifch ir 3,6 milimeteri garfch un 1,5 mil. plats, un farkan-melni-bruhns. Rahjas un jufchanas-rogi ir tumfchi bruhni, deguns teems, drufku lihks un gandrihs tif garfch tā kruhschu brunas, uf kurahm atrodahs leeli gareni punkti ar fposchu widus strihpu. Spahrnu fegi ir galōs apaki un stipri strihpaini. Scho tahrpu kahrpurs ir bef kahjahm, lihks, balts, ar bruhnu galwu un ufturahs no ta grauda milteem, kurā tas olinas eedej. Kahrpurs eefuhnojees ifftatahs bef krahjas, garens un julija mehnesi isleen if ta fufainis. Pehz 14 deenahm fchis fufainis eedej kahdā eurbtā graudā weenu olinu, if kuras septembra mehnescha beigās isleen otrs pereklis, kas jeemas laifu pahrlaifch fchfirbās, sem dehlehms, semē, muzās ic. Graudu tahrps padara daudsreis leelu fshadi. It ihpafchi winifch ufturahs spihkeru ic. deenwidus pufē un newar wis fazit, ka tas mihl apftahdet tifai faufus, patlaban ifkultus graudus. Schee fufaini dshwo barōs, mihl loti fiktumu, bet newar ar spahrneem fkreet. No fchi fufaina graudōs eedehtās olinas war isnihzinat tifai zaur leelu karstumu, bet pafchus fufainus jeb tahrpus ifftausch uf daschadu wihū p. p. wifās fchfirbās un fprahgumōs, kā ari ap graudu fchupu jakaisa florkalkis, kas arweenu pehz astonahm deenahm ja-atjanno. Zaur stipro fmarfchu tahrpi drihs nobeidfahs. Wehlfaku, kā faprotams, florkalkis ir itin fklaidri jaisflauka. Otrs lihdsfeks is fchahds: graudōs ja-eeleef mehremeles waj falpinas. Scho augu stiprā fmarfcha tahrpu itin drihs aifdsen. Tapat ari tr wifai derigs, kad graudōs eebahfch, kā kahda Wahzu awife faka, dshwu wehfi. Schee mafee grauduehdeji mihlot wehfscha gaku loti un pehz kahda laifa wehfscha ftschaumala esot pilu un pilna ar fcheem mudfcheem. Schahda ar fustonscheem pilbita ftschaumala tā protams, ir ar wifseem eedfshwotajeem jafadedfina un graudōs ja-eeleef atkal ziti wehfschi.

Kā jau augfchā minets graudu fufaini mihl pahrliezigi fiktumu, tabeht ari fcho war isleetat preefch wifu ifftauschanas, proti: uf graudeem jausflahj wezi wilaina lupati waj kashoka gabali un kad fufaini lupatōs fakrahjuschees, tad tees ja-eefwefch ar wifu krahfni.

Skalds.

Salpinas kā derigs lihdsfeks preefch eefschigahm faklu-fahpehm.

Salpinu pafhs katrs semneeks, jo ta atrodahs gandrihs katrā mahju dahrsā. — Schi pufe ir loti deriga preefch faklu-fhimibahm. Daudsreis atgadahs, ka fakls waj nu zaur fa-aufstefchanos waj zaur zitu kahdu wainu fahf fahpet un isleekahs, it ka tas buhtu aifaudfhs. — Schahdōs gadijumōs falpina ir labas fahles. Uf weenu loti fchahwetu falpinu ja-usleij pusstopa wahrots uhdens un jalauj traufkam kahdu ftundu stahwet pee uguna, lihds falpinu lapas labi eewillufchahs. Pehz tam fchfihstums zaur nahtna drehbi ja-iffausch kahdā 1 1/2 glahses leelā traufkā, japeeleef 1 eh dama karote ifftaufeta medus un tif daudj etifa, lihds dshreens ir mafu leetu fshahs. Kad nu fchis maifjums tiktahf atdfifis, ka to war mutē eenemt, tad if pehz dimi ftundahm janem no ta weena eh dama karote un faklu atgahfshot rihkle jafkalo un pehz tam maifjums atkal if mutes ja-iffausch. Zaur to panahfs, ka pehz pahris deenahm faklā atrafdamahs frempas atwatinasees un tahs warehs jo weeglaki ifjplaut. Tiflihds frempas buhs ifjplautas, tad eeradisees ari wefeliba. — Schi tehja ir ari deriga, kad tifai mute ween uf pumpufe, bet tad pee tahs naw japeejanz medus un etifis. Tehja japatat mutē tif ilgi zil eefpehjams un pehz pahris deenahm pampums buhs nosudis. Ra hwa.

Kā bomwilnas pawedeenus linu audeklōs war pafiht.

Zif dascha nama-mahte nebuhš dufmojufehs, redsedama ka Schihds linu audekla weetā ir eedewis audeklu, kas fajautts ar bomwilu. Tadeht wina labprahf gribetu iffinat, kā bomwilas pawedeenus linu audeklā war pafiht, lai Schihds otrā reisā to nepeefrahptu. Es tai gribu dot derigu padomu.

Uf pilni uf pehrfamo audeklu tintes pileenu un uf mani labi, kā tinte ispluhst. Ja tinte ispluhst uf dimi pufehm weenlihdsigi, tad audeklā atronahs linu un bomwilas dshjas, bet ja tinte ispluhst nelihdseni uf wifahm pufehm, tad audeklis ir waj nu no linu- jeb no bomwilas-dshjahm ween. Bet fklaidru bomwilas audeklu jau Schihds ne weenai faimneezet ne-eeteifs par linu audeklu.

Ja tinte nemaf negriš ispluhst, tad wajaga kahdu lupatinu no audekla labi ifmaifgat, jeb wehl labaki iswahrit, tad ifschahwet un tā isprowet, kā augfchā minets. Ja ap pileena weetu uf audekla apwell rinki, tad war ftrahpibu wehl jo labaki redset.

Par kafejas wahrischanu.

Ja grib garfchigu kafeju iswahrit, tad kafeja jataifa tifai no kafejas-pupahm. Wifā ziti peemaisijumi, kā zikorini, meefchi, fihles ic. kafejas labajai garfchā ir fshahdigi. Kad kafejai usleij eewahroschu uhdeni, tad tai ir gan laba garfcha, bet katru reisu ta tatschu labi ne-iffodahs. Schahdā kahrtā kafeju pagatawojot karstais uhdens ja-usleij ahtri un ne wis lehni, kā ziti to mehds darit.

Kafeju pagatawo wehl tā: Pirms ufwahra uhdeni un tad tani eeber kafeju. Pehz tam traufku apfeds un tam kahdas desmit minutes lauj stahwet. Schahda kafeja ir gatawa, kad wifu apmaifot wirfū peldebamā beejumi it lehnam nogrimst dibenā. Tahda kafeja ir loti garfchiga, bet tai ir maf labuma.

Wislabato kafeju pagatamos tā: Kafejas pulveri eebēr aukstā uhdēni, kuru tīf ilgi wahra, lihds fahf kuhfat un grib eet pahri. Nu waijaga kafejas trauku tuhliit nonemt un kafeju pildit tafēs preefšch dserfchanas. Tā pagatawotā kafejā atronahs wīfās garfchīgas dakas un ari stiprums peh; ištēnā mehra. Schahdu kafeju nedrihft ne par fo ilgaki wahrit, jo tad ta pašaudē wīfu garfchu un paleef pahri tīfai ruhltās dakas, kas nebuht nešmek.

Labalais uhdens preefšch kafejas wahriščhanas ir mihts upes jeb awota uhdens. Kafejas iščahšana naw teizama, jo kafešana tīfai retam dara fo laba, turpretim kafeja pašaudē arweenu no labās garfčas; ka kafejai jabuht gaischāi, ka war zaur glahsi redset, tas nemas naw waijadfīgs.

Par kafeju pašču jafaka, ka at jautrina garu un gara dar doščhanos weizina. Katris, kom daudf jafehšč pēe rakstama galba, sin ka tafe kafejas un labš zigars loti der, tīfai to nedrihft pa daudf uš reisi dšert, jo tad ta fazel galwā ahtru afinu rinkofčhanu.

Preefšch aifrituščahm aušim melnais rutkis ir kā loti derigs lihdslekis ušteizams. Gulet eijot aušē ja-epilina no fchi rutka fulas pahrs jeb wairaf pilites. Ja pirmo reisu tas ne fo nelihdsetu, tad eepilinaščhanu war atjaunot. Šchi rutka miša ir melna un tadeht to newarehs pahrmaint ar balto rutku. Preefšch augščā minetās figas ir ari kniplofs un kampars loti derigi lihdslekti. No fcheem lihdslekiem ja-eein kads gabalinsch melnā wilnā un ja-eeleef aifrituščā auš. Balta wila naw tīf deriga, kā melna aitas waj funa wilna. It ihpašchi melna funa wilna preefšch fchi noluhfa ir atfihfa par loti teizamu. Roga.

Wispahriga dafa.

Mejšs un mejša wehrte.

Katrs dabas draugs ir mejša mihtotajs un zeenitajs, bet wehl jo wairaf mešču zeenifim, kad mehs wina wehrti femkopibas un weseleibas sinā atfihim un eewehrošim. Šchini sinā deemšehl daudf tautas grehlojusčas un par wehlu fchahs dabas mantas swaru atfinuščas. Daščōs semes gabalōs deenahm ja-eeet, kamehr mejša atspirdfinadamo un wehfinadamo gaisu useet un tīf no raksteem un weztehweem dšird par tehwijas smufajeem, leelajeem mešcheem. Muhsu mihtā tehwiā leelakā dala eedšihwotaju gan wehl ir mejša bagatibu redsejuschi, tatschu ne wairs tani mehra, kā muhsu tehwi. Nu wairs ne weens ar mešču tīf iščtehrdigi ne-apeetahs, kā agraf, kad mešču wehl bija pa daudf un fokus blahtōs sakrahwa un sadedfinaja, lai tīf laufus waretu eetaif, bet tahdā wihšē ušjihigais femkopis daudsejadā sinā few ir atreebees, ne wīs tadeht ween, ka malka, buhwkofi un leetasloki leelā mehra sadahrdfinati, to weetā pa dalai ir ziti lihdslekti iščudroti. Mešču nopostifšana ir daudf leelafus un wispahrigafus launumus padarijuft, kuras newar tīf weegli, waj ari nemas pahrwahret, jo to weetā naw ne weena lihdsleka, kas spehtu iščihdset; launumi, kas dašču apgabalu auglibu un weseleibu aprof, pret kureem femkopju un ahrtu gudriba un spehki iščgait un apkuhft.

Uhdens ir stahdu dwehsele, kas zaur fītumu latram stahdam preefšch augščhanas nepezeefchams, bet tas war ari buht iščpostidams, ja wina spehks neteef aprobeschōts. Šcho usdewumu iščpilda mešchi, kuri uhdens twaifus wada un grofa. Ja nu weenā apgabalā meščus nozehrt, tad uhdens-twaifī fawā darbōščanā pahrgrosahs. Plinius laifōs bija weglaiu flawenā Skamanderes upe pēe Trojas pilsehtas Maš-Asijā tīf leela, ka pa to ar leelahm laiwahm brauza, bet tagad to tīf fo war atrast. Bet ari fchahs upes zeedru mešču wairs naw, kurdōs winas awoti bija. Jordana upe, kas zaur Zuhdu semi tel, ir tīf wairs mafa upite, kas tīf leetus laifā krahtōama zaur neaugligeem klaijumeem tel. Leelā Zerikas pilsehta, kas zitreis no datelpalmehm bija apehnota, ir par nabagu zeemu pahrwehrtusehs un wifa seme, no kuras bihbele stahna. ka tur peens un medus tezejis un kuras bagatiba un augliba tā tīf flaweta, nu ir pa leelakai dalai tūfnefs. Un zaur fo? ne zaur fo zitu, kā zaur Libanona zeedru un Gileadas un Efraimas augstumu nozirčhanu, zaur fo semei uhdens atrauts.

Wisur fuhdfahs par uhdens truhkumu. Agraf bija pa daudf upehm eefpehjamš ar fugeem braukt, bet nu wairs newar, to mehs redsam pēe Wolgas Kreewijā un jo leelakā mehra pēe Franzijas, Spanijas, Italijas un Wahzijas upehm. Bet fcho upju leelee milfu mešchi ari ir pašubufchi. Wolchonska augstumi Kreewijā bes aprehfinuma teef nozirfti, tadeht pa Wolgas upi newar wairs ar tīf leeleeem fugeem braukt; tahdu pašču uhdens masinaščhanos mehs Baltijas upēs manam. Upmalu apdšihwotajeem ari naw wīs weena alga, waj uhdens upē ir wairumā waj mafumā, nemas neškatotees uš fugoščhanu, bet uš apfahrtines auglibu, kas fatarā stahw ar upes kraštu apafšchemes mitrumu. Jo iščhaganakā peekraštu seme, jo tahlak uhdens semē eefuhzahs un to padara augligu. Ir peerahdits, ka Nil upes uhdens pa semes apafšču wairaf juhdses aifuhzahs un tā auglibu leelā mehra paweizina. Kad upē uhdens masinajahs, tad tas ari wairs tīf tahlu pa semi nešpeeschahs un tā auglibai iščahdē. Smilščhainu apgabalu nozirčhana nepahrwehrišč ween to pufti par tūfneščhainu, bet fchz pahrwehriščhanahs fleepjahs wehl tahlak; otradi ir ar mahlainu waj pleenainu grunts semi, jo tahds apgabals drihšā laifā paleef par purwu. Pa daudf ahtra upju pahrpļuščhana ari zelahs zaur mešču nozirčhanu, kā to Franzijas Rones upes apgabala apdšihwotaji katru gadu breefmigalās bailēs peedšihwo, jo peh; katra leela leetus mafafūs upites pahrwehriščahs par leeleeem esareem. Tur tad ne tīf ween augligo semes kahrtu noskalo, bet ari afminus, kas ween zelā atgadahs, aifrauj un daudf wairaf launuma padara, kā faufais laifs buhtu eefpehjis. Tur daščōs apgabalōs ari ne-usees ne weena kruhmina, tā ka eedšihwotajeem malkas truhkuma deht preefšch maijes zepščhanas iščkalteti stafa mehfti ja-ifleeto.

Kahdā wihšē mešchi ir twaifu waditaji, to mehs pahrdomadami drih; fapratifim. Sedomajant diwus pakalnus, no kureem weens ar mešču, otris ar sahli apaudšis. Ja wafarā kurtis laifs atgadahs, tad pats par sewi faprotams, ka mitris kermens saulē daudf ahtraf fawas uhdens dakas ištwaifōs, ne kā pahrehfli buhdams. Lai nu gan sahle ari semei pahrehfli dob, tad tas tatschu noteef loti mafā mehra un bes ta minai pašchāi ir no plahnās semes wirskahrtas welgums waijadfīgs, tā ka maf deenās semes wirskahrtā, kā ari sahle pate wifu fawu uhdens wairumu pašaudē un pehdeja drih; nokalst. Ne kads brihnumš, ka tad seme drih; fakalst un jo labaka un taulaka, jo zeetaka ta paleef. Zitadi tas ir meščā. Tur semei ir no kofeem pilnigs pahrehflis un pašcheem kofeem daudf wairaf uhdēna, tā ka reti ween kad atgadahs, ka dašči kruhmi ar fellahm saknehm nokalst. It ihpašchi nokrituščho lapu segs semi aiftura no iščkafchōnas, to redsam, kad lapas nogruhščham, jo semei tad wehl weiftuma deefgan. Tas pats ir pēe klaijeem lihdsenumēem un lihdsenumu mešcheem.

Peh; leela faufuma nahf ilgi gaiditais leetus, kas gaisā zaur uhdens twaifu fabeefščhanos iščetahs, bet lai uhdens twaifī fabeefsetu, waijaga pirms gaisam ar uhdens twaifeem loti pilditam buht, zitadi leetus ne-iščetahs. Gaisa peepildifšana ar uhdens twaifeem noteef pa leelakai dalai zaur mitru, aukstaku gaisa straumi, kas filtajā gaisā eetek. Wispirms aukstajai, mitrajai gaisa straumei waijaga tīf daudf uhdens twaifu faufajam, fīltam gaisam dot, zif preefšch twaifu fabeefščhanas waijadfīgs, tad wehl sah; liht. Bet pa to laifu lihds lihščhanai noteef starp mejša un klaijuma gaisu leela starpiba. Meščs preefšch lihščhanas ar faweem miljoneem stahdu organeem eefuh; daudf uhdens twaifu. Zif daudf uhdens twaifu weens pats stahds no gaisa eewelt, to peerahda Anglijā dašči ijmehginajumi. Dšeltenā faules pufe patehrē weenā deenā 1½ mahrz. uhdēna; kad katra pufe 4 □' ruhmes eenem, tad weenai puhra-weetai ar faules pufehm gandrih; 1½ miljonu mahrzinu uhdēna waijadfīgs, ziti stahdi winu starpā patehrē wismafak tīfpat uhdēna, kopā 3 miljoni mahrz. uhdēna. Weenai puhra-weetai kahpostu waijaga gandrih; 5 milj. mahrz., apinu 6—7 miljonu mahrz. uhdēna. Turpretim ar leetu nolihft uš katras puhra-weetas, 4 wafaras mehneščōs, tīfai 1,600,000 mahrz., truhftofču uhdēni stahdi dabun no gaisa.

Safaltufe seme un nokaltuščee stahdi preefšch lihščhanas uhdens twaifus ne-eeuh; tadeht klaijumōs wispirms noteef gaisa pahrpildifšana ar uhdens-twaifeem un tur daudf stipraf liht, ne kā meščōs. Bet daudfriejejais stiprais leetus semei ne kā laba nedara, jo ta ir pa daudf safaltufe, uhdens ahtri noteef, wirsejās, labās semes dakas lihdsraudams un pahrpļuhdinadams upes, kas uhdēni atkal juhrai peewed, bes ka eewehrojams labums stahdeem buhtu zehlees. Labās

femes dakas tur wairs neatronahs, tur wajjadseja buht, bet ir no- nestas eeleijās, klintis ar afmineem ir plifas palifufjas. Kad pehz tahda leetus faule usnahf, tad drihsjuma ir atkal wijs faufs. Pehz ne-ilga laika kalni ir tā no labas femes pliki, ka no sekmgas stahdu augfchanas ne domat newar. Glufchi otradi tas noteef meschs. Koka lapas un mifa tublin lihstot daudj uhdens eesuhz, tā ka labs brihdīs pa-eet, lamehr leetus pileent jemi fafneedi, tur wijsch ari drihsj no fafnehm un femes teef eesuhfts; nu ir wajjadfigs wairaf deenahm lihst, lai seme ar uhdeni buhtu tā pildita, ka to wairs ne- fpehtu usnemt. Tahds leetus ir stahdeem par fwehtibu. Semē efoschs uhdens dakas ari til drihsj ne-istwailo, jo koku pakrehslis un nokritufcho lapu fahrtā waj fuhuas istwailofchanu aiffawē. Seemā beefā lapu fahrtā nelaisch aulfstumam til drihsj zauri eet, tadehl pawafarā drihsaf atkufufcho fneega uhdeni usnem; turpretim klaijuma fafalufē seme uhdeni nelaisch zauri, uhdens tad notef un ahtrumā upes pahrfufhdina. Maj deenas pa-eet, tad jau atkal wijs faufs, pee ka ari pawafaras wehjsch daudj palihds. Ja nu leetus nelihst, tad femkopim ir maj zeribas ar sehflu uf tihruma eet.

Tā tad meschi pateefibā leetus waditaji. Pastahwofch, stipriis leetus teef no wineem zaur mitruma eesuhfschanu aiffawets. Lihdsen- numōs wini tur ir no leela labuma, tur waretu ahtri purwi isjeltees, jo pahrejo gaisa mitrumu stahdu wairums eewelf.

Meschs ari ir filtuma grofitajs; wijsch islihdifina pa daudj fkarbos gada laikus. Kur daudj meschu, tur naw ne kad til karstas wafaras, ari ne kad til aukstas seemas, tā tur, kur winu truhft. Takitus laifōs Bahzija bija gandrihs weens meschs. Leelais koku wairums un kufpums nelahwa gandrihs ne weenam faules ftaram zauri spihdet, zaur to klimats (gais) pastahwigi bija fkarbs, tā ka tahdās weetas, fur tagad wihsu audfina, toreis ne bumbehrigi lahga ne-istdewahs, bet tad tur ari nebija til aukstas seemas. Zaur meschu isnihzinafchanu faules ftari neteef no femes attureti, wini semi fafilda un allauj augteem gatawotees, bet pa daudj leela meschu nojirfchana padara wifu semi par tufnefi, ar loti karstahm deenahm un wafarahm un aukstahm naktihm un seemahm. Tahdu launumu pa dakai Franzija ir peedfihwojufi.

Meschi naw ne ween filtuma un aukstuma islihdifinataji, bet ari wehju fawalditaji, jo fur kalnu naw, tur wehjam naw ne fahds grub- tumis pahf augligo femes fahrtu smiltis no juhrmalahm waj dascheem fmilfchu tufnescheem aifpuhft. To peeredseja fehnijsch Fridrikis Witums I., kad winam reis bija naudas truhfums. Kahds Korffa k. winam peefolija naudu, bet par atlihdifinafchanu pogeheja juhrmalas meschus no Danzijas lihds Pillauwai. Kehnijsch labprahf atwehleja, bet nefinaja wis, kahds fliktums semei zaur to pehzaf isjeltees, jo leeli femes gabali pahfwehrtōhs par fmilfchu klaijumeem, to wehjsch no juhrmalas peenesa. Nu nelihds ne kahdi lihdselki fcho fahdi nowehrst. Tahdus peedfihwojumus ari zilās juhrmalās ir peeredsejufchi. — Kas notika ar loti augligahm Romeefchu prowintehm, ar Kartagu un Ejipti? Schahs bagatās femes nu ir pa leelafai dakai tufnefis, bet winahm ari wairs naw — meschu. Tas pats ir ar tagadejo Greekiju; no agrafās bagatibas naw ne wehfts, bet meschu ari ir til ta 24. dala no wifas femes un tee wairs nespehj leetus truhfumu aiffargat. Tirole Austrija ir daudj no jawas labflahjibas zaur meschu isnihzi- nafchanu pajaudesufe. To paschu ir Franzufchi ar Alfchiri padari- jufchi. Wini mihtafais lihdsellis bija, tureenes datelu meschus no- zirst, lai eedfihwotajus ahtraki uswaretu. Tahdā wihsē wini ir gahdajufchi par tufnescha klimata isplatifchanos, bet ne wis par pehzefu labflahjibu.

Meschs ir ari gaisa elektrizitetes wadons un pafargatajs no bahrgeem pehrkoneem. Nenoleedfams ir, ka gaisa elektrizitete preefch stahdeem ir no leela labuma, bet pee tam naw wajjadfigs, ka elektrizitetes islihdifinafchanahs zaur stipru pehrkōna laiku notiftu. Stiprs pehrkōna leetus, ne reti ar kufu pawadits, un fivena eespefchana padara wairaf fahdes, ne tā laba. Kur daudj meschu, tur ir maj pehrkōnu; tas nahf no tam, ka meschs ar fawahm daudj fuligahm galotnehm mitraja gaisa pamafam abas elektrizitetes islihdifina.

Meschs ir ihtais gaisa tihritajs. Zil patihlami ir, kad mescha wefeligo gaisu dabun ee-elpot, tā tad afins zaur dshflahm ahtraki un stipraki ftreen un waigus fahrtu. Tas noteef zaur tam, ka meschā preefch dshwneekem ir daudj wairaf ee-elpojama gaisa. Zilweli, tā ari ziti wift dshwneeki, fahbelli eezelpe un oglu-fahbi iselpe, tur-

pretim stahbi oglu-fahbi usnem un ar faules gaismas palihdsibu par oglu weelu un fahbelli pahfwehrtōch, oglu weelu wini preefch aug- fchanas patura un fahbelli iselpe. Tahdā wihsē teef zaur elpojchanu isjehlfufchō oglu-fahbe, ne mafaf ari zaur fadegfchanu, rubgfchanu un femes iselpojchanu gaisam atnemta un isbruhfeta fahbelli weeta zits dots. Ne fur zitur nenoteef til leelā mehrā gaisa weelu islihdifina- fchanahs un zaur to ari gaisa tihritfchana, tā meschā. Bet stahdeem nepeeteef ween ar oglu-fahbi, wini wehl pagehr zitas gaisa dakas, it ihpafchi amoniaku, kas dshwneekem fahdigis. Wes ta meschs ir wehl zita finā preefch gaisa tihritfchanas un pahrlabofchanas no fwara. Fahbellis ir gaisa weels, kas labprahf ar ziteem weeleem faweeno- jahs un winds eespeefchahs. Schihs faweenoifchanahs panahfums ir fadegfchana, offidazija un organiftu weelu fadalifchano. Ihpafchi zaur elektrifku un kimiftu spehfu wijsch pahreet tahdā buhfchanā, ka leelā mehrā preefch faweenoifchanahs ar ziteem weeleem derigs. Scho kimifti un elektrifti eefufinato fahbelli fauz par ozonu. Ozons daudj ftipraf metalus fadala un weeglafi faweenojahs ar weeleem, ne tā fahbellis. Pee dshwneeku waj stahdu fapuhfchanas isjelahs leelā mehrā gaisejada faweenoifchanahs, kas ahtri gaisā atfchirahs un ir, waj nu mafaf, waj wairaf wefelibai loti fahdigas. Kad fchee wah- jibas peelpinadamee gaisa weeli jeb miasmi netiftu isnihzinati, tad gais buhtu pilns ar wineem, bet ozons ir tas leelafais gaisa tihri- tajs un gists isnihzinatajs. Wijsch fadala zaur puhfchanu isjehlfufchōhs gaisa dakas par oglu fahbi un uhdeni par amoniaku un falpetera fahbi un ja ari sehveli (sehru) un fosforu fatur, tad par sehvel- un fosforfahbi un tā baribas weelus preefch stahdeem fataifa.

Bet kahdā fafarā tad ozons stahw ar meschu? Skoidri ir zaur isnehginajumeem peerahdits, ka mescha gaisā un wina tuwumā daudj wairaf ozona atronahs, ne tā fur zitur. Tas ir ari lehti faprotams, kad apdomā, kahdā wairumā fahbellis meschā isjelahs un zil leelā mehrā elektrifti un kimifti spehki tur nodarbojahs. Ar teefibu mehš waram fazit, ka meschs ir gaisa pahrlabotajs. Tadehl bakteru kufufchu un plaukfchnu wahjos fuhta mescha tuwumā ufsturetees. Koleras un zitu lipigu wahjibu isplatifchanos wini ari aiffawē.

Tomehr zilweli maf leef wehrā, zil meschs jawā dabifkā darbo- fchanā preefch teem fwarigs. Ne weena seme to tā nepeerahda, tā Italijsch dafchōs apgabalds. Kur agraf Bolsteru wisaugligafee tihrumi bija, tur nu ir pahfhtamee Pontinijas purwi, fur fatra dshwotaja dshwiba ar nahwi teef apdraudeta. Tā fauftā „malaria“ jeb purwu drufdis, kas zelahs no purwā puhdamo dshwneeku un stahdu istwailo- jumeem, fcho apdshwoto apgabalu ir par tufnefi pahfwehrtis, til reti kahdi no truhfuma dshiti fchini apgabala uf dshwi apmetahs, bet lehnam ari wini fawam galam eet preti, lamehr ziti atkal winu weetu eenem. Bet kapehjs fchinis apgabalds agraf bija bagatiba? Tadehl, ka meschu bija. Zilweli fcho dabas krahjumu ir isnihzinajufchi, bet paschi few atreebufchees.

Wehl zita finā meschs ir no fwara. Semkopis til femes wirts- fahrtu spehj preefch jewis isleetat, bet pee dftal gulofcheem weeleem wijsch neteef, jo labibas ihtās falnes til tahtu nefneedi, turpretim dftlās koku falnes daudj derigu weelu, tā falki, kali un fosfor-fahbi, bes kureem ziti augli ne-istteef, no femes iswell un pehzaf ziteem stah- deem atdod. Ar bishu kopschanu ari pee mums eet wahji, jo meschu pee mums wairs til daudj naw, zil preefch tahs wajjadfigs.

Wifu to pahrdomajufchi, mehš fapratiftim mescha augfto un leelo fwaru semkopibas un wefelibas finā. Tadehl mehš Latwijsch jawā mihtā Baltija lai meschus kopjam un fargajam, few pascheem un faweem pehznahjeem par fwehtibu un preeku. Wehl mums ir meschu bagatiba, bet war ari pamafam tee laiti atnahft, ja netaupihš, kad buhs meschu truhfums. Tad waretu buht, ka muhsu pehznahjeji ar teem pascheem truhfumeem un launumeem zihnitōs, ar kureem dahcho tauta tagad jau zihnahs un no faweem preefchghajeem eemantoto launumu par labu wairs nespehj padarit. Labwehlis.

Grahmatu krahtuwes (bibliotefas) preefch Lat- weefchu tautas.

Seemel-Amerikā, fur daudj wairaf ne tā Eiropā gahdā par tautas apgaismofchanu, ne ween wifur, fur til dshwo zilweli, ir eetaiftas labas faufchu-fkolas, bet ari bibliotefas, fur fahrtas tuwa-

teem apgabalu eedfihwotajeem preefch lafifchanas tif daudf grahmatu, zif biblioteku eetaifitaji fpehja fadabut. Tahdas grahmatu krahtuwes, fur waj par walti, waj par masu atmafku fairs war lafit to, kas tam wiswairaf leelafis derigs, pazet ahtrumā tautas fahwolli daudf augstaki, ne tā to zitadā wihfē war fafneegt.

Preefch Latweefchu tautas, ja tīfai if uf defmit tuhftofcheem eedfihwotaju weenu tahdu krahtuwi gribetu eetaifit, wajadsetu f imts tahdu krahtuwu dibinat — Rīgā ween 4—6, Jelgawā 2—4, mafakās pilfehtinās pa 1 waj 2; tahs zitas krahtuwes nahftu uf femehm, tahdās weetas, fur laufchu pulks mehds fwehtdeenās waj zītā laifā fanahft. Sinams, ka tahdās krahtuwēs, preefch kurahm dibinataji eefpehji wairaf naudas falafit (zaur ballu, teatru, dantfchu wakareem, kas ihpafchi tadeht teef isrihtoti), tahdās leelafās krahtuwēs mehds eegahdat ari reti dabujamas grahmatas, awifes, pat fwarigus rok- rakstus, par tehwiiju un tehwijās intrefehm, farakftitas pa dafai ari fwefehās walodās.

Kas nu zits tā pafchi Latweefchi lai eetaifa tahdas grahmatu krahtuwes preefch Latweefcheem! Ifdarit to eefpehji famā apgabalā dedfigi tehwsemes mihtotaji, weenalga, waj teem naudas ir kulē, waj nē; jo droschi finu, ka teem, kas fcho leetu eefahks, ziti nahks palihgā ar naudas dahwanahm. Muhsu literati, kas grahmatas farakftijufchi, laifam wifī labpraht peefuhthīs dafchas no fawahm grahmatahm, tif drihji tā dabuhs awifēs lafit, ka tur un tur top eetaifita jauna grahmatu biblioteka un adrese ir tahda un tahda.

Tad nu luhdsu tahdus dedfīgus wihrus, wifuwairaf jauneklus, jo ahtraf jo labaf fertees flahft pee fcha ihfti fwarigā gaismas darba. Tagad eefpehjs to ifdarit, ko preefch 30 gadeem es ne-eefpehju, lai gan nelaitis Leepajas goba-wihrs, tirgotajs Fridrihs Hagedorns (iparkafes dibinatajs), manas domas un fwarigus peedfihwumūs fchini leetā ifklaušjees, pirmā gara karstumā ufnehmahs, uf fawu rehkinumu preefch wijas Kursemes tahdas bibliotekas eetaifit. Gribedams wehl pehjat fcho leetu fekmet (kad jau fwarigi wihri bija Hagedorn fungu pahrlēezinaufchi, ka Latweefcheem daudf grahmatas lafit nederot), eeliku famā 1852. g. Leepajā drukatā grahmatinā „300 fahstī“ preefchwahrdu par fcho leetu. Lai gan fchis preefchwahrds, kas rokraftā bija warbuht pa daudf filts, ihpafchu wainu deht isnahzīs grahmatā deejgan remdens, tatfchu ufdrīhftos uf to aifrahdit, tadeht ka papreefchu pais biju peedfihwojis to, par ko minets preefch-raftīs stahla. It tā bites uf medu, tā ufkrita 1848. un 1849. g. laftitaji Ehdolā grahmatu krahtuwei, ko man laimejāhs zaur filtu un aukftu gaismas draugu dahwanahm eetaifit; laftitaji dabuja grahmatas par walti lafit, jo jauneem finkahrigēem laftitajeem uf femehm reti atrodahs grahms kabatā. E. Waldemar.

Dalchadas sinas.

No Gekfchjemes.

Peterburgā — tā „Pet. Ziga“ stahita — drihja laifā fahf- fchot, 20. nowembri Wisaugstaki apftiprinatos teefu likumus pahrtulftot Wahju, Zgaunu un Latweefchu walodā. Schis darbs tapfchot ufstizets labeem walodu un likumu pratejeem un tad nodots ihpafchai, pee Keifara fanglejas II. nodalas eezeltai komifitjai, zaurluhkfchanas deht.

Peterburga. Ari polizejas walde gaidamas pahrgroffifchanas. Tā lihoffichinigais Peterburgas pilfehtas pagaidu gubernators, general- majors Feodorows, tiffchot eezelts par Warfchawas wirspolizijmeiftaru, un wina weeta stahfchotees Maftawas wirspolizijmeiftars, generalmajors Roslows, fenaf Rīgas wezafais polizejas meiftars.

Keifara Majestete pawehlejis, ka ari fchogad, tapat tā ziteem gadeem, war atwafinat faldatūs uf ihfaku laifu, 4—6 nedelahm, bet ne ilgati, tā lihds nahkfcha gada 1. martam; jo tad wifēem fara fpehfeem atkal ja ir pilnigeem. Katrā kahneeku pulkā wor atwafinat lihds 60, katrā jahneeku pulkā lihds 25 wihreem.

Wirspofuroš, geheimrahts Pobedonoszewš, 4. oktobri no Peterburgas aifbrauzis uf Riwadiju. Wina weetu ipilbihšs geheim- rahts Smirnows.

Tautas apgaismofchanas ministrs, Saburow lungs, tā „New. Beob.“ ij Peterburgas top rakftis, esot ifredjets par juftizministri.

Grafs Boris-Melikows, tā „Beregs“ fino, esot Peterburgas pilfehtas galwai wehftijis, ka nu warefchot atzelt dwornitu diſchuras, tā general-adjutants Hurto to bija pawehlejis. Bet turflahft grafs eeflatot par wajadfigu, polizeju pawairof un winas algu paleelinat; wīnſch tadeht luhdsis, lai liktu pilfehtas domei preefchā, paleelinat to ſumu, kuru pilfehta katru gadu dod preefch polizejas, uf 96,000 rub. Ihpafchi gorodowojeem gribot mafiat leelafas algas, ne tā lihds fchim.

Finanzministerija uf nahkfcho gadu aprehlinajufe, ka nobo- fchanu pa wifam eenahks 301,178,068 rubli. To ſtarpā dſehreenu nodofchanas pahri par 233 miljoneem rub., tabakas papihri pahri par 13 milj., ſahls 11 milj., zukura 4 milj. u. t. t. Nodofchanu amata- wihru algahm buhſchot wajagftigi 11,362,402 rub.

Ar 3. oktobri, tā „Beregs“ fino, ſtahjees ſpehā pamafinatš tarifs (mafja) zukura ſuhftifchanā wefelōs wagonu lahbinds no Warfchawas-Wihnes, Warifchawas-Brombergas un Lodſu fabrikas dſelſszelu ſtanzijahm uf Rīgu.

Peterburgā pee meera-teefneſcha nahja preefchā ſchahda ehmota leeta: Kahda jauna, flaiſta jaunelle, G—now jfde „Peterburgas puſē“ greefa uf ſemi publikaf wehribu zaur to, ka mehds a iſeet uf waleja balkona krellindš (tas bija ijgahjuſchā wafarā), un ne reti pat, krellu nowilfdama, apleetees ar aukftu uhdeni, turpat uf balkona. Wina daudf nebehdaja par to, ka daudf garam gahjeju palifa ſtahwot, apbrihnodami winas flaiſtās farmas un jaukās dſeeſmas. Likahs, ka jaunfunde to darija tihſchi, tīfai kahrumneekus nerodama, bej ne lahda netikumiga noluhfa. Ta leeta ar to beigtos, ja par nelaini kahds wezige amata-wihrs ne-eedomatos, winā eemihletees. Kahdu wafaru wīnſch bija nodomajis, to apmeklet un ſawu mihleſtibu pee winas kahjahm iſteift, — tē tas pee pafchahm durwim tapa apturets no ſawas wezenes. Ta nu eefahka ſuhdsibu pret „beſkaunigo“ jfdi, un meera-teefneſis wīnu noſodija ar 13 rub. Bet G—now jfde ar ſpreedumu nebija meera; wina apeleereja pee meera-teefneſchu pulka, jo ſchaj ſawā mahjokli tatfchu esot brihw gehrtees, tā gribot, un ar uhdeni ſchi esot aplehjuſehs tīfai wafara krehflā. Meera-teefneſchu pulks ſawu ſpreedumu atlika, kamehr leezineeki nebuhs iſklauſchinati.

Kara ministerija paſtahw tā fauktās „uniformeereſchanas ſtrahdatawas“ par kurahm „Now. Wr.“ ſin paſneegt koti interefantas ſinas. Scho ſchuhſchauas fabriku wadoni ir tahdi laudis, kureem ihpafchs kontraktš ar Kroni. Wajjadſigo materialu, tā ari darba maſchinas dod Kronis, darba ſpehkus apgahdā fabriku wadoni. Scheem laimigajeem atlezot warena pelna. Waldiba mafajot par uniformu 64 kap., wadoni 40 kap.; par mehтели Kronis 70 kap., wadoni 40 kap.; par zepuri Kronis 18 kap., wadoni 7½ kap.; par kaſla autu Kronis 2 kap., wadoni ¾ kap. Tā tad wadoni pelna pee uniformahm 37%, mehsteem 43%, zepurehm 58% un kaſla auteem 62%.

Wera Safulitſch, kas, tā laſitaji wehl atmineſees, Peterburgā uf pilfehtas-gubernatoru Trepowu ſchahwa un pehž tam iſbehga uf ahrfemehm, uſturahs tagad Pariſē un pelna ſawu maif ar rakftifchanu awifes „Commune“ redakſijā. Scho awifis iſdod paſiſhtamais komuniſts Feliks Pjat (l. Bija). Wera Safulitſch rakfta tagad par rewolu- zionaru fuſteſchanos Kreewijā. Winas wirmais rakſis bijis nodrukats 6. oktobri, ar parakftu „pilkone Safulitſch.“

Blehdiſa zaur pagafstu apgalwofchanas-fihmehm. Zulija mehneſi ſch. g. ir Rīgā kahds ſemneeka drehbēs gehrbees blehdis no S. ſchuhjamu maſchinu pahrdotawas ſchuhjamu maſchinu un no S. drehbju bodes par 47 rub. drehbēs iſtrahpis, zaur to ka peeneſis no Wez-Peebalgas pagafsta wezafā Kornet galwofchanas ſihmes ar pagafsta ſehgeli, pag. wezafā un ſtrihwera wahrdeem. Schis ſihmes ir nu iſ- rahdijufchahs par pafaktaifitahm, kad parahdu deweji bija pee pagafsta par mafku un par apgalwoto parahdu-nehmeju peepraſijufchi. Tē nu buhtu weentahrt pagafsta wezafee, teefas preefchneeki un ſtrihweri ja- atgahdina, ſawus ſehgelus uſmanigi zeeſchi noglabat, lai wini nenahf blehſchu rolās, bet otrlahrt ari tirgotaji, pilfehtās un uf ſemehm, ja- dara uſmanigi, uf tahdahm galwofchanas ſihmehm, kad apgalwota zilweta nepaſiſt, jeb kad leezibas ſihmes rikfiguma ſkaidri neſin, ne tā uf parahdu neufstizet.

Lautenbach-Judmina fgs muhsu rakſineezibu atkal apbalwojis ar jaukū dahwanu. „Salkſcha lihgawa“ ſauzahs wina jaunakais, nupat Jelgawā pee E. Sieslaca fga apgahdatais rakſis. Salkſcha lihgawa

ir garaks bledajums, fastahwofchs is „preekschiflanas,“ „eemebeena“ un peejeem „burteem“ (nodalahm); faturs nemts is lahbas Latweefchu teifas. Kas Lautenbach-Zuſmina rakhs pasihit, tam nebuhs wehl ja-fata, ka ari schis wina gara rafchojums jo jauki isdeweess. — Newaram atſtaht nepeeminejufchi, ka ahrigi grammatinai ari flakstas ihpafchibas, wina ir drufata loti glihti, uf ſmalka papihra, jaukeem burteem. (B. W.)

Peena pahrdofchana. Rahds koreſpondents eekſch „Rig. Ztg.“ dob padomu, tapat ka preekſch alus un ſelters-uhdena, ari preekſch peena pahrdofchanaſ eetaifit peena-bodes un peena-dahrſus, un ari liht peenu pahrdot zaur aplahrtnejejeem uf pilſeltas leelakeem platſcheem, promenades, ſkolu tuwumá u. z. Kas jau preekſch augſchá mineto maſaf weſeligo dſehreenu iſplatiſchanaſ ta teekot gahdats, tad jo wairaf eſot jagahdá par peena iſplatiſchana, kas muhsu weſelibai jo derigs. Tá tas noteekot jau daſchás leelakás pilſehtás, ka p. peem. Kopenhagené un Breſlawá.

Milſu kartupelis. Eekſch „Ztgas f. St. u. L.“ laſams, ka ſché Rigá, Staou-eelá, Jakobſona k. eſot iſaudſejis is Auſtraliſas ſehflu-kartupela weenu milſu kartupeli, kas 2¹/₂ mahzinas ſwerot.

Rigas aprinka karafklaufibas komiſija dara „Widſ. gub. awije“ ſinamu, ka ſcha gada ſaſaulſchanaſ termini Rigas aprinki nolikti preekſch 4. kantona uf 3. nowembri, preekſch 3. kantona uf 6. nowembri un preekſch 2. kantona uf 12. nowembri, un ka min. komiſija ſawas ſehdeſchanaſ noturehs Rigas Latweefchu beedribas nama. Turklaht wina Rigas aprinka pagafſta waldehm rakſta preekſchá, ufdot ſaweem pagafſta wezafajeem jeb pagafſta ſkrihwereem, beſ ſchogad waijadſigajeem dokumenteem ari 1879. g. ſaſaulſchanaſ liſti peenahzigaja terminá ſtahdit komiſijai preekſchá apſtiprinaſchauas un iſpildinaſchanaſ deht.

Baltijas uguns-afdroſchinaschanaſ beedriba, ka jau ſinots, 12. ſeptembri Wiſaugſtati apſtiprinata. Likumu krahjuma 96. numurá iſſludinati winaſ ſtatuti, is kureem gribam peeminet, ka beedribas pamata kapitalſ ir 500,000 rub., kas ſaſtahw is 1000 atzihjam, fatra 500 rub. leelumá. Schis pamata kapitalſ, ka „Rig. Ztg.“ dabujufe ſinat, jau ſamaſſats no ſenaf iſſludinateem dibinatajeem, un wina war ar waldebás un general-ſapulzes atlaufchana paleelinat. Beedribas walde ſehſch 5 lozekli un ta atronahs Rigá. Tihro atlikumu ta iſdalihs: referwas kapitalam japeeſkaita ne maſaf par 10^oo, bet wiſmaſaf 1^oo no pamata kapitala; per atziju kapitalu maſfás ne pahraf par 8^oo par gadu. Ja tad wehl kas atliktu pahri, tad 30^oo no ta dabutu atziju ihpafchneeki, 20^oo walde un pilnwarneeks un 50^oo tee, kuri beedribá apdroſchinajufchi, par attihdinaſchana wina gada maſfajumeem.

Tehrpatá, ka „N. D. Z.“ rakſta, wiſpahrigs ihgnums par beereem tadeht, ka tee maiſes zenas ſtipri pa-augſtinajufchi, pee daſchahm pat otruteek, ta ka praſts uhdenſtreingelis maſfá 2 kapeifas. Rakſtitajs doma, ka tahda zenas pa-augſtinafchana newarot buht ſafará ar miltu zenahm, un uſaizina tadeht namu mahtes uf pretoſchanaſ, dodams padomu, no beereem nepirkt baltas maiſes, bet pahſchahm to zept.

No Randawas. Maija mehneſi eenahf dimi iweſchi Schihdi lahda ſchenki, melledami zilweku, kas tos weſtu lihds Jelgawai. Weidsot ſalihgufchi ar wihru, kas lahda namneeka lauku tura uf renti. Tas apſolahs Schihdus ar 2 ſirgeem par 6 rub. lihds Jelgawai aiſweht. Aiſbrauza. Bet noliktá laitá wihrs nepahrbrauza mahjás. Paet weena, otra un ari treſchá un zetortá nedela, un wehl naw wihrs pahrnahjis mahjás. Seewai un behrneem beſgaligas behdas. Klauſchina un mellé, bet wiſs welti. Pehz 5 nedetahm atnahf ſina no Jelgawas teefahm, ka wihrs ir ſanemts un taps par areſtantu ſubtiſs uf mahjahm. Wihrs, pehz 6 nedetahm mahjás pahrnahjis, eſot teizis, ka Schihdi eſot wina poodsirbijufchi, jeb laikam meegafahles winam eedewufchi, ka ne-eſot wairs jehdſis. Kad atmodees, tad eſot bijis tahlu Leiſchóſ eekſchá, bet Schihdi ar ſirgeem un rateem projam.

Leepaja. Tē reta lahda beena aiſeet beſ ſahdſibahm. Neſen pat noſagta dſihwa gows. Rahds ſmalki gebrbees lunge newareja ſawu rehlinumu jamakſaf Kwernera weefnižá, tadeht patureja wina jauno gardibeni. Winſch aiſeet, pagahdatees naudas, nonahf lahda aplofá, panem tur gowi, dſen to uf pilſehtu un zetá pahrdod lahdam ſemneekam par loti mehrene zenu, ta ka tas uf turgu wehl labi nopelna, gowi pahrdodams meefneekam. Kad gowiſ wafará gribeja dſiht mahjás, weenas truhla. Smalkais kundſinſch ſinams pajudis.

Leepajas pilſehtas galwa, K. G. Ulich, ir 5. oktobri, 83 gadu wezumá, nomiris.

Pattules muiſchá, Zehſu aprinki, ka „Rig. Ztg.“ dabujufe ſinat, iſzehlees lopu mehriſ. Weetigá walbiba wiſu darijufe, kas waijadſigs, lai ſehrga ne-iſplatiſos tahlaki.

Salgales mahzitajs, K. W. Conradi, ir 6. oktobri, ſawá 50. amata: un 73. dſihwibas-gadá nomiris.

No Raſdangas (Aiſputes apr.) mums rakſta: Ja teatri un weefibas wafarus nem par attihſtibas mehrauklu, tad muhs atradihs tahlu ziteem pakaf palikufchus; jo tos mehſ tikai no parunahm un laikraſteem paſihſtam. Ari zitabas ſabeedribas pee mums wehl truhſti. Daudſreij, un wiſwairaf wehz notikufchás ſlahdes lahdam pagafſta, mehſ gribam ſawſtahpigu uguns-beedribu nodibinat, bet tas mums wehl naw isdeweess. — Gan ir daudj, kas Kurſemes-riterſchafſtes uguns-aiſjargafchanaſ beedribá eedewufchees, bet ta ſuma, kas tur pehz notikufchás ſlahdes teek iſmaſfata, pee jaunas ehlas uſbuhweſchanaſ nepeeteek, un tadeht buhtu no leela ſwara, kad, ja wairaf né, tad tafſchu waijadſigo ſtrahdneeku algu no beedribas dabuhtu. Mahjas mums jau preekſch lahdeem tſchetreem gadeem muhsu zeenigais dſimtskungs pahrdewis. Ja wiſ naw pirkufchi, tad maina ir wairaf ne-iſpraſchanaſ ne ka zenahm; jo tahs, ar zitu pagafſtu wehlaſ pahrdotahm mahju zenahm ſalihdſinot, war par mehrenehm, ja pat par lehtahm ſaukt.

Nepirzejeem bija atlauts uf renti palikt un tas ari bija eemeſlis, kadeht daudſi, newaredami no weza eeraduma ſchirtees un no leelafahm maſfafchanahm, kas pirzejeem, ka pats par ſewi protams, iſzehlahs, baiddamees — no pirkſchanaſ atrahwahs, bet daudj jau ſawu aloſchanaſ atſihdami ir wehlaſ uf pirkſchanaſ poodsufchees.

Teefcham ir preeks redſet, ka ſemkopiba un turiba pee pirzejeem ar modreem ſokeem uf preekſchu dodahs: kofa ehlu un ſalmu juntu weetá iſzehlahs jautas ſteegelu ehlas ar ſchindelu jumteem; lauti teek ar ſkunſtijeem mehſleem pahrlaboti; plawas zaur pluhdinafchanaſ un noſauſinaſchanaſ — un pat dahſkopiba, kas uf renti eſoſcheem nowahriá bija atſtahta, ſahl plaukt un ſatot. Un tas zitadi nemaj newar buht, jo pirzeijs ſin, ka wina puhlini tam pahſcham par labu nahſs, kamehr rentineekam pehz notezejuſcheem kontraſta gadeem rentsdewejam — peeliktá rentsnauda — par ſaweem pahſcha ſweedreem, ja-aiſmaſiá. Ar ſemkopibas pahrlabofchanaſ pahrlabojahs ari ſemkopibas rihti: ahrſemes arlli, daudj lemeſchu ſehklas eewanditaji zc. jau pilná bruhkē. Zitós apgabalds atweeglo darbus ar maſchinehm. Ari pee mums tas jau teek eewehrots un daſchi ſewim ſirgu-ſulamás maſchines eegahdajufchees, — eſketu maſchines jau gandrihs ir fattrá mahjá paſihſtamás.

Par ſkolu pee mums jau no ſenakeem laikeem ir gahdats. Preekſch wairaf gadeem, kad muhsu zeen. dſimtskungs, tagadejs muiſchneeku wezafajſ barons Mannteuffels, waldiſchanaſ par Raſdangu uſnehma, tas atſina, ka tikai zaur gara attihſtibu ſawus Raſdangneekus warehs pee labklahſchanaſ wadit, un ſchi noluhla deht tas aiſſubtiſija lahdu Raſdangas-jauneki uf Zmlawas ſeminariju, kas pehz pabeigta mahzibas kurja par ſkolotaju eetajhjás. Aiſ patezibas pret ſawu labdari un aiſ dſimtenes mihleſtibas, tas jau pahri par trihsdeſmit gadeem, un ar uſzihtibu un ne beſ ſekmes loj ſawu gruhto, bet ſwehtibas pilno amatu.

Preekſch tſchetri gadeem atpakaf ſahlam buhwet ſew jaunu ſkolasnamu. Pagafſtam bija jaſuhta leezineeki, bet dſimtskungs gahdaja par amatneekem un materialu. Daudſi kratija galwas un ſpreeda, ka nams pagafſtam laikam daudj maſfahot; bet bija weltigas baifofchanaſ. — Eefwehtifchanaſ deená zeen. dſimtskungs ſa-aiſinaja wiſus laudis jaunaja ſkolas namá, un pehz eefwehtifchanaſ zeremonijas teem paſludinaja, ka isdewumu, kas pee uſbuhwes bija pabruhketis un lihds 6000 rub. ſneedſahs, teem par paſtahwigu ſkolas kapitalu atſchinkojot.

Nams no ahreenes ir jauks un lepns un lihdsinajahs drihſaf pilei ne ka ſkolai; par eekſcheenu negribu ſpreek, jo tad ſchahs rindinas wiſai garas iſtezetu. Tikai wehl beigás negribu tahs zeribas ne-iſſajijis palikt, ka mehſ Raſdangneeki lahdreij uſjaurinaſimees un ruhpihá par ſawa pahſcha labumu, ſawam labdarigajam dſimtskungam rofu pretini ſneegſim.

Walfmalu Janis.

Nedakzijas peefihmejumſ. Par Raſdangas dſimtskunga nopelneem pee laufchu attihſtibas un ſewiſchki pee wina dſihwes-pamatu nodibinaſchanaſ zaur mahju pahrdofchanaſ zc., mehſ jau ſenaf eſam

rakstijufchi un preezajamees, ka ari pašči Raſdangneeki ſchos nopelnus atſiſti un ſin zeenit. Pehz muhſu domahm Raſdangneeki ſawam labdarim wiſderigaki „roku ſneegtu pretim,“ tad tee, ka lihds ſchim, ta ari turpmaſ zenſtos uſturet taſs jaukās ſaites, kaſ winus ar ſawu lungu ſaweeno. Tas firmajam barona ſgam darihs wiſleelako preeku, ka wina darbi neſs labus auglus, ka wina lauſchu ſirdis kwehlo un paleel pateiziba un miſleſtiba pret winu. — Mehſ ari zeram, ka Raſdangneeki ſawā laiſā ſpehlehs teatri, ſa-eſees weefigōs iſrihkojumōs 2c.; bet leela nelaine ari naw, kaſ tas lihds ſchim naw notizis. Pirms pee darba, tad pee preekeem; pirms janopelna naudele, ar ko teatri un balles war ſamokſat, tad preezigi un ar labu apſinu war eet teatri un weefibās. Bet ka Raſdangneeki — zaur zaurim rehkinot — tiſ maſ laiſkraſtu laſa, taſ mums ſchehl. Kā ſhee, no ſkolas iſnahkuſchi, domā ſirdi un prahtu tahtlaſ iſkopt, ja nelaja? Otrreiſ jau ſkolā ne-ees.

Grobina. Rakſti no 4. uſ 5. oktobri tē breeſmigā wiſjē no-nahweta dſehreenu pahrbotawās turetaja, Borratha atraitne, dſimufe Engels, lihds ar ſawu 7 gadus wezo behrninu. Druſku ſkaidras naudaſ, daſčas ſudraba leetas un laulibas gredeſens no pirkſta paſudis. Sleplawa aiſbehdſis pa logu, kur aſinis bijuſchas redſamas. Domā uſ lahdu ſemes ſtroderi, pehdas eet uſ Leepajas puſi. Sleplawas pahr-droſchiba zaur to jo leelaka, ja eewehro, ka blakuſ bija eekorteli huſari, kaſ taſ it weegli wareja manit.

Dſitjuhras ſweija, kuru ſchowarar iſ Minascheem iſrihkoja, ne-iſdewuſehs wiſ tiſ labi, ka bijis zerets. Minaschu juhrſkolotajs, C. Dahl kgs, par to dod plaſchalas ſinas zaur „Rig. Itgu“. Preekſch ſchihs ſweijas paſiſtamais kugu ihpaſchneeks A. Weide kgs eemantojis kugi „Franziſku.“ Kugi wadijis Dahla palihgs, Raubſep kgs. Preekſch ſweijas rihtkoſchanas bijis peenemts ihpaſchs juhrſweijneezibas pratejs iſ Anglijas, Sweijojuſchi tiſai pa Rigas kalwu, gar winas auſtruma peekraſti, Pernawas lihkmā, pee Rihno-ſalas, gar Kurſemes peekraſti lihds Kolkasragam, daſchadā tahtumā un daſchadā dſikumā. Seſchas reiſes ſaplehuſchi ſawus tiſklus, ta ka ilgaks laiſs aiſtezejis ar winu ſalahpiſchanu. Panahkums nebijis bagats un ſaſtahwejis gandrighi tiſai iſ menzeem un plekſtehm. Domehr ſweijas iſrihkotaji nedomajot palikt ſtahwot pee ſcha weenigā mehginajuma. Wini nahkoſchu waſaru gribot laiſtees tahtlaſ juhra un tur uſmeklet iſhtos ſiwju mitklus.

No Zirawas (Miſpures apr.) mums rakſta, ka tur 20. ſept. pirmo reiſi, ſem Minās Freymana ſdes wadiſchanas un rihtkoſchanas, iſrahdiſ Latweeſchu teaters, pehz ta weefibas waſars. Cenahkums bijis baſnigas krona-lukterim nolemts. Teatris, ko Zirawas leelmahte baroneete fon Mannteuffel laiſni ſekmejuſe, iſdeweſs labi un bijis kreetni apmeklets. M. Freymana ſde iſpelnijuſehs publikas atſiſchānu un pateizibu neween min. rihtkojumu dehl, bet ari uſ ſlatuwes, Bet teatra iſrihtkoſchana gandrighi kluwuſt iſgaiſinata. Rahts pag. ſkolotajs, wahrdā Fr—nis, kaſ pats no brihwa prahta par lihds-ipehletaju pēdahwajeſs, iſti preekſch iſrahdiſchanas atſazijees. Tas nu gan nebuhtu ne kaſ jauns, jo ſlaweneem akteereem daudſreiſ atgadahs ſawadi kawelli, kaſ teem — teatra wadonim par poſtu — neatlauj peenemto lugu ſpehlet; bet muhſu ſkolo-tajs iſgudroſis ſawadus kawellus, kaſdi lihds ſchim gan wehl naw dſirdeti. Wiſch rakſta Freymana ſde: „Eſmu ſatizees ar daſcheem par man wezakeem ſkolmeiſtareem, kuri mani zaur daſcheem wahrdeem pamahzija, ſazidami, ka taſ nepeederot pee muhſu amata, teatri lihds ſpehlet. Wini ari man ar ſwehteem rakſteem gaiſchi pee-tahdija, ka taſ war man tā pee laiſziga goda, ka pee muhſchigas lab-klahſchanas ſkaidet un es to par pilnigu pateiſibu atſihdams, newaru un negribu pret ſawu ſirds apſinaſchanos darit“ 2c.

Relaimigais ſkolmeiſtar — teeſcham leelas breeſmas, ka Mina Freymana ſde tawu newainigo, iſchliſto dwehſeli zaur teatri gribe-juſt ſamaitat, warbuht wehl eekihlat paſcham nelabajam! Deefin, ka wina to atbildehs? Un kaſ ſin, waj jau taſs teatra promes tawu muhſchigo lab-klahſchanos pa dalai jau naw ſamaitajuſchas! Waj tiſ newaijadshehs iſſwehpinat? — Un ziſ laimigi tawi wezakee draugi, ka tee tiſ jaunu dwehſeli iſglahbuſchi no muhſchiga poſta! Ziſ laimigs wiſs tureenes apgabals, kam taſdi duhſchigi ſkolmeiſtari, kaſ — tehr-puſchees widus-laiſku atſiſchānas-brunās — tiſ ſpehzigi ſaro pret tumſbas pilno teatri, kurſch ka wiſpahri ſinams, wed teeſcham prom

uſ elli! Kad Mina Freyman ſawu welniſcho nodomu buhtu iſwiſdi-juſt un mineto Zahſepu uſdabujuſt uſ ſlatumi — kur tad Lihg—ſchi wairs buhtu dabujuſchi tahtu ſkolmeiſtari? Sai tahtdas breeſmas turpmaſ kluhtu nowehriſtas, tad mehſ leekam preekſchā, ka waijadſetu dibinat ihpaſchu aiſſargajchanas-beedribu, kaſ jaunus ſkolmeiſtarus pa-ſargatu no teatra. — Weidsot mehſ peeſihmejam, ka otrais, ſchini leetā mums eefuhtitais rakſts muhſu awiſjē weetas newar atraſt, tadeht ka taſ parteiſſkā wiſjē meklē maſinat M. F. ſdes godam iſpelnito at-ſiſchānu un publikas zeeniſchānu.

Iſ Janu-Gulbenes neſen rakſtija: Waram to preeku wehſti neſt, ka muhſu dſeedaſchanas beedribas likumi no eekſchleetu miniſtra k. apſtiprinati. Beedriba paſtahw jau aſtonus gadus un ir nehmuſi dalibu, ka pirms, tā otrōs wiſp. dſeed. ſwehtkōs. — Rudens pee mums loti ſilts. Rudſi ſato ar pawaſaras ſalumu. Dahriōs abheles no jauna ſeed. Sirni un pupas jau noſeedejuſchas un pahkſtes otrreiſ ſchfinamas. Sai gan lauſi pawaſarā druſku aiſſalta un ſeena laiſs bija paleetains, taſchu ſchi waſara peeſkaitama drihſak pee labajahm, ne ka ſliſtajahm. Salnas un kruſa, kaſ muhſ reiſehm gruſchi peemellejuſchas, paldees Deewam, maſ ſlahdejuſchas. — Plehſigu meſchajwehru, wiſku un lahtſchu pee mums par poſtu daudſ. Sai gan ſcho ruben biſchu dahri, auſu tihrumi un ganami pulki no lahtſcheem maſaſ poſiti, ne ka zitōs, taſchu no wilkeem mehſ ne weenu nakti droſchi newaram gulet. To ween dſirdi — tam oitas, tam teli, tur ſuni un daudſeem pat ſirgi uokofti. Tee nebihtahs, deenas laiſa ganameem pulkeem uſkriſt un naktis mahju kuhlis, laidarōs, aiſgalbōs un pat pirtis eelaſtees un tur ſawu poſta darbu paſtrahdat pee mahju putneem, ſuneem, lopeem un wiſa, kaſ tahtdam rijams, (B.)

ſtrunda. „Kurſ. gub. awiſe“ iſſludina, 20. auguſtā no ſinanz-miniſterijas apſtiprinatus likumus preekſch aiſdoſchanas un kraſchānas lahdes, kaſ ſtrundā dibinajama.

Wentſpiles piſſehtas domes ſapulzē, 10. ſeptembri 1880, ka „Kurſ. gub. awiſe“ laſam, noſpreeda ar 10 pret 3 balſim, dibinat puſfenu tautos ſkolu ar Latweeſchu mahzibas walodu. Tā tad Wentſ-pilei taſ gods peeſkaitams, ka wina ir pirmā Baltijas piſſehta, kura atſinufe waijadſibu, eezelt ſkolu ar Latweeſchu mahzibas walodu! No piſſehtas puſes tiſs gabdats par ſkolas eerihkoſchānu un turpmaſ par mahjokli, apturinaſchānu un apgaiſmoſchānu ar to nojazijumu, ka brihw nemt ſkolas naudu.

Rujenē, ka telegrafu departaments iſſludina, ir eetaiſita ſtarp-tautiſkas telegrafu-koreſpondenzijas peenemſchana.

Ka Rujenē ir lauſſaimneezibas beedriba, taſ mums pehz kaſdeem peeſihmejumeem laiſkraſtiōs gan ir ſinams; bet ko ſchi zeen. beedriba paſtrahdajuſe, to tiſ tagad, pehz gada notezeſchānas, dabujam ſinat zaur „Balt. Wochenſchrift.“ Reprotams, kadeht wina par ſaweem darbeem agraf ne ka naw klaijā laiduſe. Winai par teem taſchu nebuht nebuhtu jakaunahs. Rujenes lauſſaimneezibas beedriba, bej ſaweem ziteem darbeem, ir gabdajuſe par augſtatas ſkolas un par aiſdoſchanas un kraſchānas lahdes dibinaſchānu Rujenē. Skolu bijis nodomats auguſta mehneſi atklaht, un lahdei bijuſe 22. aprili dibinataju ſapulze, preekſchneezibas zeliſchānas dehl. Bet waj ſkola auguſtā teeſcham at-wehreta un tā minetā lahde eegroſijuſe ſawu waldi u. t. t., par to laiſkraſti un publika atſtahti gluſchi bej ne kahtdas ſinas. — Beedribai 24. julijā bijuſe gada-ſapulze un eſot ſchim brihſcham 54 iſti un 2 goda beedri. (B. W.)

Iſ Kurſemes „Itgai ſ. St. u. L.“ ir eefuhtis rakſts, kura koreſpondents ſuhdſahs par to, ka uſ Kulbigas-Ugahles leelzeta taſ zeta gabals, kuru Slehtās muſchai peekrihtot aplopt, gadeem ne-eſot ſataiſits tiſis un tadeht tur tahtdas ſmitis, ka braujejam jadomā, ka Lihbijas tuſneſi atronahs. Koreſpondents pee tam wajzā, kadeht rewideeredamee aſefori ſcho no muſchās palaiſto gabalu neredſot, ka-mehr pagaiſti par iſ neezigahm wainahm topot gruhti ſoditi? Ja taſ noteekot muſchās neſpehzibas dehl, tad pagaiſti labpraht gribot palihdsſet.

Par lauſſaimneezibas ſacimahn. Kreemu awiſjē „Nowoje Wremja“ minas koreſpondents Moltſchānows rakſta ſchahdas ſinas: Jaunajam likumam eſot weena laba ideja. Zau ſen eſot atſihts, ka Kreewijas eedaliſchana tagadejās gubernās notuſe, eewehrojot ſinamas adminiſtrazijas waijadſibas, bej ka paſchu apgabalu intreſes buhtu daudſ krituſchas ſwarā. Tadeht eſot loti derigs ſolis, kaſ gribot

gubernas fahlt faweenot, grupeeret pehz minu dabiflahm ihpafchibahm un wajjadfibahm. Likums par lauffaimneezibas faeimahm esot uf ichihs idejas dibinajeas. Bet schihs derigās idejas isweščana ne-efot labi isbewufehs. Wiſpahrīgi ſemē iſzehluſehs pretoſčanahs tadehl, ka dibinajamās lauffaimneezibas ſapulžēs pahraf leels ſwars esot dots waldibas amata-wihreem. Wiſſch, Moltſchanows, tadehl esot apzelojis Kreewiju, gribedams ismeklet, waj jaunahm lauffaimneezibas faeimahm pateſi buhtu lahda zeriba uſ uplauſčanu. Iſuahkums bijis deefgan behdigs. Kā ſinams, jaunais likums par lauffaimneezibas faeimu pamatu un kodolu atſiſti weetigahs lauffaimneezibas beedribas. Bet deemſchehl leelakā dala no Kreewu lauffaimneezibas beedribahm (kuru ſkaihs bei tam ne pahraf leels) paſtahwot til uſ papihra, un esot it kā nedſihws peedſimis behrns. Mineto beedribu ložekli til esot lahds maſs pulžintch bagatafu muiſchneeku, ka wiſu beedribas leetu eeraugot til par lahdu patihſamu laika kawekli, un ſchad un tad ſapulzejotees pee weena jeb otra beedribas ložekla jeb tā ſauktā beedribas preſidenta, jeb muiſchneeku preekſchneeka. No ſemneeku dalibas pee minetahm beedribahm ne kur ne-efot ne ſmalas. Tadehl, kad ari ne-eewehrojot waldibas amata-wihru pahriwaru, no jaunajahm lauffaimneezibas faeimahm prominžē ne lahdu eewehrojamu augtu negaidot. — Par lauffaimneezibas faeimu likuma iſzehſčanohs Moltſchanows dob ſchahdas ſinas: Eſot bijuſchi daſchadi projekti. Pirmais esot wiſpirms gribejis no waldibas puſēs gahdat par Kreewu lauffaimneezibas beedribu dibinaſčanu, ka paſtahwetu iſ wiſu kahrtu laudim. Bet tam esot daſchi pretojuſchees, uſrahdidami, ka lahdas beedribas weegli warot palift par poliitiſlahm beedribahm, kā tas ſenak tizis peedſihwots Poldōs. Otre projekts gribejis, ka lauffaimneezibas faeimu ložekli tiftu no laudim tā pat eejelti, kā ſemſtmas aiſſtahwi. Bet tam preti runajuſchi, ka tad ſemſtwa paſaudetu wiſu ſawu ſwaru, jo uſ lauffaimneezibas faeimahm ſanahſtu labatee laudis no wairaf gubernahm, un tadehl minu ſpree-dumeem ſinams buhtu pahraf ſwars. Weidſot esot peenehmufchi to projektu, ka tagad iſſludinats par likumu. Bet ari wehl ruhpejuſchees, ka jaunās faeimas ne-eſtahtōs ſemſtmas weeta, un tadehl tizis noſajitōs, ka faeimahm ne-efot brihw apſpreeſt lahduſ jautajumus, kuruſ kriht apſpreeſt ſemſtmas ſapulžehm. Tapat zaur ihpafcheem žirkulareem tizis gubernatoreem peefodinats, ka tee nepeelaiſtu ſa-eimas apſpreeſt lahduſ jautajumus, ka ſihmetōs uſ wiſpahriģu waldibas eekſchigo poliitiģu un waretu faeimahm dot it kā lahda parlamenta ſwaru. Sa-eimahm nahſchotees apſpreeſt til tihruſ lauffaimneezibas jautajumus, jeb lahduſ, ka ar teem loti tuwu ſafarā, par peem. kauſchu pahreeſčanu no weenas gubernas uſ otru, likumu par paſehm, par ſahls nodofčanahm, par walſis darbeem un daſchus žitus.

Maſkawa. Pagahjuſchā gadā, kā „Golas“ ſino, uſ Sibiriju noteefatas 11,852 perſonaſ, to ſtarpā 183 perſonaſ, kaſ peeder pee privilegeeretahm kahrtahm (175 wihreeſchi un 8 ſeeweefchi). Daudſ areſtantu pawada minu ſamilijas, pa wiſam 3953 perſonaſ.

Iſ Maſkawas pilſehtas domes ſinojumeem redſams, ka weſelibas ſinā Peterburga eenem paſchu pehdejo weetu ſtarp Eiropas leelakahm pilſehtahm. Winā mirſtot iſ gaduſ zaurmehrā 38, ſ zilweku no 1000. Pehz tam nahſot Odeſa ar 37, un Maſkawa ar 37. Wiſmaſafa mirſtiba esot Seemel-Amerikā un ihpaſchi San-Franziſkā, kur til 14, ſ zilw. no 1000 iſ gaduſ nomirſtot.

Karlowas miljonars Charitonenko dahmaja tureenes uniwerſitetei 100,000 rub., lai želtu nabagaſeem ſtudenteem par labu namu, kur teem dotu dſihwolkus un brihwaldus. Scho namu tagad buhwejo, un zaur ſawu ſtaltumu un kreetno eetaiſ wiſſch ari paſchaj pilſehlai buhſchot par kraſchnumu.

Karlowā 5. oktobri atwehrtā pirmā lauffaimneezibas ſapulze, pehz jauneem no domenu miniſterijas iſgahdateem likumeem.

No Warſchawas top „Goloſam“ rakſits par breeſmigu nelaimi, kaſ 24. ſeptembri notifuſe grafa Renarda oglu-raktumē, pee Warſchawas. Wiſnes dſelſzeta ſtanzijs Sosnowizes: Bija puſdeenas laiſs, kad raktumē ſtrahdadamee laudis auſtruma nodalā iſdſirda lahdu ſawadu troſini; tuhliit pehz tam iſ lahdas ſeenas celauſahs uhdens ſtraume, kaſ pahrpulhda wiſu gangi, kaſ uſ ahreenu weda un kahdas 200. pehdas bija dſiſch. Tuhliit uſtraugs dewa ſihmi, lai darbu atſtahjot un dodotees ahra. Schini laiſā raktumē atradahs 170 ſtrahdneeku: 120 — reetruma nodalā un 40 — auſtruma nodalā. Tee

iſ reetruma nodalas laimigi iſglaħbahs; bet ne tā tee, kaſ atradahs auſtruma nodalā. Schi ſahweja lahdas 10 pehdas dſitaf un bija tadehl dſitaf pilbita ar uhdēni un duħnahm. Pee tam iſplattjahs nepaneſami ſmirdoſchōs gaiſs, no kura pat uguns lampās iſdſiſa. Nu nabaga lautini tumſā, glotainās duħnās eetiģuſchi, neſinaja kur greeſtees un ko eefahlt. Kahdi 15 ſtrahdneeki uſrahpahs pee pumpja, pa kuru tihrs gaiſs tapa eelaiſis un tā glaħba ſawu dſihwibu, bet tee žiti, kad alā nonahza palihdſiba, pa leelakai bija jau pagalam, dubtōs noſliħkuſchi. — Palihdſiba nebija wiſ til weegla paſneedſama. Gan ſtrahdaja trihs pumpji iſchakli ween, uhdēni iſpumpeđami, un weens pumpis gaiſu eepumpeđams, tomehr tika pehz 35 ſtundahm wareja nelaimigajeem peektuht. Til 24 bija wehl daudſmaj pee dſihwibas — bahli, iſſalkuſchi, noguruſchi. Wehl newar ſinat, waj ari pa wiſam atſpirģs, waj nē.

Iſ Warſchawas top awiſei „Now. Wr. rakſits kā nakti no 26. uſ 27. ſeptembri par Turkas pilſehtu, Plozka gubernā, gahjuſe tahda breeſmiga wehtra, lahdas wiſu wezakee laudis neatminotees. Leetus lijis kā iſ ſpaneem un ſibena ſpehreeni nahluſchi weens paſaf otra gandrihs bei miteſčanahs, gan dſihwolkus, gan rijs, ſchuhnus un ſtirpas aiſdeſinadami. Gruhti esot, aprehinat wiſu ſlahdi, kaſ minetā nakti padarita, ſeptinu werſtu tahlumā ap Turkas pilſehtu.

Želaterinoſlawa. Leels bada un fehrgas poſis opmeklejis Želaterinoſlawas gubernu. Saſaukta ir ahrlahrtiga gubernas ſemſtmas ſapule, lai apſpreeſtu, kā iſſargatees no diſteritiģa (laklu fehrgas) un kā eedſihwotajus uſturet lihdi nahſochai plaujai. Pirmā leetā buhſchot wajjadſigi 98,000 rub.; bet ſemſtmai tahs naudas naw; tadehl noſpreeda, no walſiswaldibas iſluħgtees wajjadſigo ſumu, tiſliħdi parahditos breeſmiga laklu fehrga. Turpreti, lai waretu eedſihwotajus uſturet lihdi nahſochai plaujai, wajjadſigs wiſmaſaf 2 1/2 mil. rub., un ari to ſumu lai dodot walſis iſ wiſpahriģā palihdſibas kapitala. Teefcham, ja weena pate gubernā pagehr til daudſ naudas, tad naw ko brihnitees, ka walſtij peetruħſt naudas, ſneegt palihdſibu.

Walbajas aprinki, Nowgorodas gub., ſemſtmas walbe ir at-laiduſe wiſus ſeldſcherus un minu weeta peenehmufe ſeldſchereenes. Iſrahdootees, ka ſchihs daudſ nopeetnal ſawu amatu iſpildot.

Bads. Wolgas leiģas-gala gubernās topot deenu no deenas juhtamaſ. Labibas til maſ uſaudſis, ka newarejuſchi ne laukuſ apſeht; ar ko tad wehl loi pahreel wiſu goru ſeemu! Preekſch lauku apſehchanas Kronis ſehllai demis: Samaras gub. 918,000 rub., Saratowas gub. 725,000 rub., Simbirſkas gub. 537,000 rub. un Aſtrachanas gub. 40,000 rub., kopā 2,221,000 rub. Žil tad nu wehl newajjadſees preekſch kauſchu uſtura!

Žeodoſija. Tē notifuſe leeliſka ſahdſiba. 25. ſeptembri Žeodoſijas poliģeja dariģa Odeſas poliģejas meſtarām telegraſiſki ſinamu, ka tur nonahſchot lahds Priſcheshiſki kungs ar ſawu ſeemu, lai no tureenes waretu aiſbeht uſ ahriemehm. Priſcheshiſka ſeewai lahds tirgotajs Riſochadſe bija uſtizejis paglabat Frankfurtas bankas biteti, 6 miljoonus franku leelumā. Dahrgos weefus wehl tani paſchā deenā ſanehma žeti un biljeti teem atnehma. Tagad tā leeta druſku romantiģi ſahlt iſſklaidrotees. Priſcheshiſki kundſe esot 20 gadus weza un wareni ſlaiſta un ſafot, ka ſiſkſ Kalaschidſe esot winai mineto Frankfurtas bankas biteti dahwajis. „Dd. Wehſtn.“ dob ſiħtumus par min. dāmas ſkaiſtumeem, kahdi retums ween iſ gadahs.

Politifſs pahrfkats.

M. J. 13. X. No beidſamahm ſinahm bija redſams, ka karſch ſtarp Kreewiju un Rihnu leelahs nenoweħſchams. Pa tam leeta žitaba naw palikuſi: abas walſis riħtoģahs uſ karu. Ne Kreewija, bet Rihna to zehluſi. Kā laſtaji atmineſees, ſtrihduſ zehlahs Kuldiſchā ſemes gabala dehl, kaſ bija Kreewu rofās un kuru tā pret mehrenu atliħdſibu Rihnai atdewa. Lihgumu tā dehl muħtu kungs un Keiģars apſtiprinaja, ne tā Rihnās waldiba, kaſ ſawu ſuhtni netaiſni apwainoja, ka tas esot Rihnai ſlahdigu lihgumu ſlehdiſis, un beidſot eemeta žee-tumā, no kura tas tika pehz ilga laika kluwa iſlaiſis. Pa tam Kreewija, gribedama uſ wiſu wiſi meeru turet, ar Rihnās waldibu eelaidahs pa otram lahgam iſliħgt un awiſes daudſinaja, ka Rihnās ſuhtnis Peterburgā atneſis meera-weħſtis — ka karſch nebuħſchot.

Schihš wehstis tā ušturejāhs, lihds kara-partija Rihnas galwas-pilsehtā bija ušwarejufi; tad wišs peepēšči pahrgrosijāhs: Rihnas suhtnis fa-nehma no šawas waldibas wehsti, ka ta Kuldschu gribot atpakal beš jeb kuras atlihdšības, un Kreewu suhtnis, kas patlaban uš Pekingu bewahs, zēlā dabuja pawehli, lai greešchāhs atpakal — meera-farunašchanahs bija nobeigta un Kreewiāhs waldiba apšihmeja sawu pagehrejumu šhini leetā, no kura ta neatkaphsees. Tas škan tā, ka mina paleel pee pirmā nolihguma un grib, lai Rihnas waldiba to ispilda. Duhtu šči nu apdomiga un nepallauštu mušinatajeem, tad mina no-wehrstu karu, ko pate tā fakot no šchoga lausuš un kas tai tikai poštu un kaunu war atnešt. Jo tani šinā wišas awišes weenojāhs, ka Rihna ne uš juhras, nedš uš šemi naw Kreewiāhs pretineeze. Uš palihgu no ahrpušes wina newar ne domat. Japana winai palihgā ne-nahšs, ar to wina pastahwigā naidā; alliktu wehl Anglija, bet ta šhini karā nebuht newar eejauttees: winai wehl pilnas rokas darba ar Afganistanu, ar dašchahm tautinahm Afrifā, ar Turku-Melnkalnes-Greekiāhs leetu, beidšot pašchās mahjās ar Jreem, kas — tā šinams — wišai nemeerigi un gaida uš sawa dšihwes liktena pahrlabošchanu. Tā tad Rihneefšcheem weeneem pašcheem buhs jakaro un, ja wišas

lihdsšchinigās šinas nemahna, tad wini drihs ween atšihš, ka jasaubē wehl wairak ne tā Kuldscha. — Turku-Melnkalnes robeschu-leeta wehl ne lehti nebuhs nobeigta. Turku waldiba alafch no jauna šin zelt dašch dašchabus šchērschētus un zemeslus, kas leetu wilžina. Gan leelwalstis winai dara šinamu sawu prahtu, ka sawu špreedumu nopeetni wedihš galā, bet tas maj ko palihdš, lamehr peedraudešchanai uš pehdahm nenahšs pakal špildišchana. Pa tam Melnkalnes kara-pulds ižehlušchāhs šlimibas un lihds ar tahm kurnešchana pret leel-walstju pahrlēko lehnpahtibu pret Turkeem. Greeki turpretim duhšchigi ween riškojāhs uš karu pret Turkeem, lai tahdā wišē ar waru eeguhtu no leelwalstihm Greekijai peespeestos šemesgabalus; bet leel-walstis šči kara newehlotees, gribot ir tē ar labu išlihdšinat. Baj tas ižošees, ir jautajums, kas laikam tikai nahšošchā pawafarā iš-šchiršees. Jau šenak mehš peesihmejahm, ka tad laikam ari Bulgari-šajelšees pret Turku waldibu un gribehs iškarot „Saweenoto Bulgariju.“ Ka tamlihdš ari zitas tautas Balkanu puššjalā no dumpja kluhs lihdsā aštrautas, ir gan pats par šemi protams

Atbildošchais redaktors: **Matern Juris.**

No žensures atwehlets, Rīgā, 15. oktobri 1880.

Sludinājumi.

Sirsnīga pateiziba

Želg. L. b. pr. J. Neumana šim par wihrišchīgi wadito šapuzi Jura išlehg-šchanas deenā, 25. sept. š. g.

no dandš beedreem.

Žeen. Materu Jura šgš

teel luhgts, šwarigu un šteidsamu dari-šchānu dehl, drihšumā sawu adreš ušdot.

Balt. Semf. Administracija.

Tahšchu = Paduras Pahna mahjās, Ašpūtes aprinkš, teel par jurgeem 1881 lehti išrentetas. Rentes nehmeji teel luhgti mehētees pee minetas mahjās ihpašneeka, teelas šrihwera C. Šernišk, tahš pašchās mahjās.

Pahnds, 6. oktobri 1880.

Tagad es dšihwoju Šešch-Rigās Kalku-eelā Nr. 20, un šmu preelchpusdeenas lihds pulkstēn 12. runajams.

Jakobs Pehščhens,
hofgerichtes-adowolats.

Jannas meitas,

kas grib kreetni šmalši šee-wee-šchu drehbju šchuhšchānu un greešchānu išmahžitees, war peeteittees Peterburgas Ahr-Rigā, Šumorow-eelā Nr. 38, apafschā, ee-eešchana šehdā pa kreišo roku.

Pahrdodams

Krogš ar ehrebegi, — no muhra, — ar 10 puhrow. lab. aramas šemes un 10 puhrow. plawam — 10 werstes no aštes. Žel. štanžijas Lušcha, — pee Šeepaju Šjeres leelžeta. —

Klahtakas šinas pee tagadeja ihpašneeka J. Šchönberg šga — Rigrande. — Kuršeme.

Basinojums.

Jaur šcho žeen. publikai padewigi pa-šinoju, ka es Želgawā, pašcha namā, Katoļu-eelā Nr. 3, blakam Šchmejhmana bodei, šmu cetāišišis

tapetu magastnu

ar Kreewu, Šomu, Šrantšchu un Wahju šabrilateem, no 10 šap. lihds 10 rub. par rulliti, Wihneeschu mehbeles, grihdas-dekus, logeem preelch-laišchamos u. t. t., aridjan tabaku, žigarus un papirošus no šlawenafajeem Peterburgas, Wastawas, Rigas, Kaunas un J. šabrilateem peedahwaju. Restaurantem, šchēterem, frogereem u. t. t. dobu 5 lihds 10 pro. pelnas tešu, žiteem kas wairak ta pa 1 rubli uš reiš nonem, 5 lihds 8 pro.

Ar žeenišchānu

B. Bernstein.

Pirmā Kreewu

nguns = apdrošchinaschānas beedriba,

dibinata 1827. gadā.

Agenti:

- Žehšis — Š. Šolkmann,
- Waska — Moriš Rolland,
- Werowā — Š. Šon Štoever,
- Walmeera — Š. Adamšohn,
- Šimbachšs — B. D. Šufslawelky,
- Ruhjene — Eduard Dabbert.

Wišadus drukas-darbus

nem un par mehrenahm žeenahm aštri un glihti išstrahdā

Aleksandra Šahla drukatawa,

Rīgā, Muškū-eelā Nr. 13.

Muškū apgahbeena un general-komišijas grahmatas iraid šchāhdas:

- Dšeijas škanas no Šr. Mahlberga. Matšā eeschuhšas 40 šap. Šlihtā kalito mahtā eeseetas 55 šap.
- Baltijas Kalenders 1879 gadam. Ššewis Krogšemju Mitus 40 šap.
- Sadšihwes wilni. Original-romans iš Baltijas sadšihwes no Theodora Rolanda (Materu Jura) 1 rub. 25 šap.
- Gubernantes noschepums. Romans pehž M. E. Šraddona. Šnahšs 5. meteendš. 1, 2, 3 un 4 matšā ā 15 šap.
- Kara-kronika jeb Kreewu-Turku karšch no 1877—1878, ar daudš bišehm pušchota. Šlihtā ahdas wahšā eeseeta 2 rub.
- Krušta-kawotaji jeb Kalna Bežais, patihšams šahšts, latwiški tulšots 25 šap.
- Weenas deenas patešiba, šahšts iš Wahju walodas tulšots no J. Šemišcha 15 šap.
- Kajaks Kmetniškis, wehšturigs šahšts, tulšojis J. Šemišs 10 šap.
- Škaitā wehrpeja, jautš šahšts, iš Wahju walodas tulšojis Šappas Mahrtinšch 20 šap.
- Jaunā Šapnu-grahmata, lihds ar laimes leeshanas un tahrišchu išiškšanas iššahšišchānu 25 šap.
- Lenore, behdu-luga ar dšeebahchānu trijds žehleendš. Preelchch Latwišechu štatuwes pahrštrahdata no R. Šaunšema (R. Šodneela) 35 šap.
- Dšeijneeka šolle, original dšeijas no J. Danberga 20 šap.
- Šchuhpūta dšeesma pehž latw. tautas dšeesmu motiweem ššlanojis Šurjanu Andrejš 25 šap.

No šahštu krah juma lihds šchim jau išnahlušchi:

- Nr 1. Pafšehpta manta. Latwiški tulšojis P. Š. Matšā 25 šap.
- Nr 2. Preešmiga atreeshchānahs. Kreewiški no R. W. Šogola. Latwiški at-šahštijis Šešsemneeku Šahrlis 20 šap.
- Nr 3. Šlawenais raušs. Ši Kreewu walodas latwiški pahršžehlis Šeodonu Šrihwajitš 20 šap.
- Nr 4. Žihnišchānahs ar Kaušajeešcheem jeb Muhamedaneetes mišleštiba. Šahšts, latwiški atšahštijis Šodrinu Šahrlis 20 šap.
- Nr 5. Šlihkone un Jahnu naktš. Kreewiški no R. W. Šogola. Latwiški at-šahštijis Šešsemneeku Šahrlis 21 šap.
- Nr 6. „Wanaga Anšs,“ šahšts iš Puhšchu Šeetawas, 20 šap.
- Nr 7. Šil taišni žauri, no Šrantšcha Šoffmanna kull. 20 šap.

Puhžišchu Gederts un beedris, Rīgā,

Ahr-Rigās Kalku-eelā Nr. 14.

J. W. Graham, Rīgā,

eepretim Želgawas un Tukumās bahnušim. Arkli, arktu daikti, šchjamas- un plauša-mašchinas. Ar rošahm un gepeli dšenamas šulamas-mašchinas. Garrettia lokomobiles un šulamas-mašchinas, kas ihpašči weenlahrišči labi taišitas un daudš pahrašdā; uš Parišes pašales iššahdi tahš ar 2 šelta medatahm šronetas. Šuperšošfati, augšt- un widus-grahdigi, ar peefolita labuma apgalwošchānu.

P. van Dyka pehžnahzeji,

Rīgā, Šmilšchu-eelā.

Claytona Lokomobiles u. kul.-mašch. Packarda šuperšošfati, augšt- u. widejgr. ar peefolita labuma apgalwošchānu, — tā tā ari kati-mehšli, augštgr. šaulu-milti un wišadas zitas laukšaimn. mašch. u. rihti.

„Balt. Semfopis“ 1879. g.,

preltais gada-gahjums ir ešeetš dabujams pa 2 rub. 50 šap. gabald „Balt. Semf.“ ešpedijija, Puhžišchu Gederta un beedra grahmatu bodei, Ahr-Rigās Kalku- un Dširawanu-eelas šuhri Nr. 14. P. (Wehl atronas tikai maj ešemplaru).